

**Şehirlerdeki Kültür Evlerinin Önemi:
Kocaeli Üniversitesi Kültür Evi Örneği**
Importance of Culture Houses in Cities:
The Case of Kocaeli University House of Culture

Yıldırım KARADENİZ

Dr. Öğr. Üyesi, Kocaeli Üniversitesi
Güzel Sanatlar Fakültesi Geleneksel Türk Sanatları ASD,
Asst. Prof., Kocaeli University,
Faculty of Fine Arts, Department of Traditional Turkish Arts
yildirim.karadeniz@kocaeli.edu.tr
ORCID: 0000-0001-5214-5242

DOI: 10.56720/mevzu.1401336

Makale Bilgisi | Article Information

Makale Türü / Article Type: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Date Received: 6 Aralık / December 2023

Kabul Tarihi / Date Accepted: 6 Mart / March 2024

Yayın Tarihi / Date Published: 15 Mart / March 2024

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Mart / March

Atıf / Citation: Karadeniz, Yıldırım. "Şehirlerdeki Kültür Evlerinin Önemi: Kocaeli Üniversitesi Kültür Evi Örneği". *Mevzu: Sosyal Bilimler Dergisi*, 11 (Mart 2024): 363-380. <https://doi.org/10.56720/mevzu.1401336>

İntihal: Bu makale, ithenticate yazılımınca taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir.

Plagiarism: This article has been scanned by ithenticate. No plagiarism detected.

web: <http://dergipark.gov.tr/mevzu> | <mailto:mevzusbd@gmail.com>

Copyright © CC BY-NC 4.0

Öz

Kadim ve zengin bir geçmişe sahip olan kültürel mirasımızın gelecek nesillere aktarılması görevini müzeler ve son yıllarda sayısı giderek artan kültür evleri üstlenmiştir. Müzeler ve kültür evleri bölgelerindeki farklı kültürlerle ait mirası araştırmak, iletişim kurmak ve bu kültürleri korumak için çeşitli etkinliklerin yanı sıra o toplumun sanatının öğretildiği ve yaşatıldığı mekânlar haline gelmiştir. Kocaeli'nin İzmit ilçesinde bulunan ve SEKA kâğıt fabrikasının lojmanları olarak hizmet veren geleneksel mimariden çağdaş müzeye dönüştürülmüş Kocaeli Üniversitesi Kültür Evi çalışma alanı olarak belirlenmiştir. Kültürün bir yansıması olan evler, sokaklar, mahalleler ve meydanlar kimliklerinden uzaklaşmış olup, kimliksiz ve sağlıksız şehircilik anlayışı zaman içerisinde bireyi içinde bulunduğu toplumun kültür ve sanatına da yabancılaştırmıştır. Bu nedenle; şehirlerin kimliği, özgünlüğü ve görünürlüğü çok fazla tartışılmaktadır. Kültürel dokusunu koruyan, kültür ve sanata önem veren, estetik kaygıya sahip, konforlu şehirler kurmak için somut olmayan kültürel miras sözleşmesinin getirdiği kültürel koruma yaklaşımları oldukça önemlidir. İnsanı merkeze alan yaşam alanlarının oluşturulması şehirlerdeki sanat turizmine katkısının yanı sıra toplumların kültür ve sanatının tanıtılması ve yaşatılması bakımından da oldukça önemlidir. Bu çalışmada; "Kocaeli Üniversitesi Kültür Evi" özelinde şehirlerdeki kültür evlerinin, Türk kültür ve sanatına, şehirlere, topluma ve turizme katkısı ele alınmıştır. Çalışma toplum üzerine yapılan araştırmalar sonucunda elde edilen verilerden yola çıkılarak nitel araştırma yöntemlerinden doğrulayıcı doküman analizi yapılmıştır. Bu araştırma sonuçlarına göre Türkiye'nin kültür ve sanat bakımından oldukça gerilerde olduğu görülmüş olup, toplum olarak daha üst sıralarda yer almak için yapılması gerekenleri belirlemek, bu bağlamda kültür evlerinin önemi ve katkısı Kocaeli Üniversitesi örneği üzerinden Kocaeli Üniversitesi Kültür Evi örneği üzerinden açıklanmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kocaeli Üniversitesi Kültür Evi, Sanat Turizmi, Çağdaş Müze, Sanat, Kültür.

Abstract

The task of transferring our cultural heritage, which has an ancient and rich past, to future generations has been undertaken by museums and houses

of culture, which have been increasing in number in recent years. Museums and houses of culture have become places where the art of that society is taught and kept alive, as well as various activities to research, communicate and preserve the heritage of different cultures in their regions. Kocaeli University Culture House, located in Kocaeli's Izmit district and serving as the lodgings of the SEKA paper factory, which was transformed from traditional architecture into a contemporary museum, was determined as the study area. Houses, streets, neighborhoods and squares, which are a reflection of culture, have moved away from their identities, and the understanding of urbanism without identity and unhealthy urbanism has alienated the individual from the culture and art of the society in which he / she lives over time. For this reason; the identity, authenticity and visibility of cities are discussed a lot. Cultural conservation approaches introduced by the Convention on Intangible Cultural Heritage are very important in order to establish comfortable cities that protect their cultural texture, attach importance to culture and art, and have aesthetic concerns. The creation of human-centered living spaces is very important in terms of promoting and keeping alive the culture and art of societies as well as contributing to art tourism in cities. In this study; the contribution of culture houses in cities to Turkish culture and art, cities, society and tourism is discussed in the specific case of "Kocaeli University Culture House". Based on the data obtained as a result of research on society, confirmatory document analysis, one of the qualitative research methods, was conducted. According to the results of this research, it has been seen that Turkey is quite far behind in terms of culture and art, and it has been tried to determine what needs to be done in order to rank higher as a society, and in this context, the importance and contribution of culture houses are tried to be explained through the example of Kocaeli University Culture House through the example of Kocaeli University.

Keywords: Kocaeli University Culture House, Art Tourism, Contemporary Museum, Art, Culture.

Etik Beyan	Bu makale, Uluslararası Fen Ve Sosyal Bilimlerde Yeni Ufuklar Kongresi'nde sözlü olarak sunulan ancak tam metni yayımlanmayan "Şehirlerdeki Kültür Evlerinin Önemi: Kocaeli Üniversitesi Kültür Evi Örneği" adlı tebliğin içeriği geliştirilerek ve kısmen değiştirilerek üretilmiş hâlidir.
-------------------	--

Giriş

Bugünü anlamanın ve sahip olunan değerleri koruyabilmenin yolu geçmişini bilmekten geçmektedir. Tarihine, kültürüne ve sanatına sahip çıkmayan, başkalarının etkisinde kalan toplumlar, kendi değer yargularıyla yetişen bir nesil inşa edemeyecekleri için tarihsel süreçte yok olmaya mahkûmdur. Özellikle medeniyetin bir yansıması olan kültür ve sanat bir milleti millet yapan en önemli kültürel miraslardır.¹

Kültür ve sanatın bir yansıması olan sokaklar, mahalleler, meydanlar ve evler toplumu yansıtan en temel unsurlardır. Kültürel Miras Sözleşmesi'nde; sözlü gelenekler ve anlatımlar, gösteri sanatları, toplumsal uygulamalar ve el sanatları olarak sınıflandırılan Somut Olmayan Kültürel Miras (SOKÜM) alanları, insanoğlunun yaşadığı mekâna hayatîyet kazandıran değerler bütünüdür. Aynı zamanda temel ihtiyaçların bir sonucu olan SOKÜM alanları yaşanan mekânı da şekillendirerek işlevsel kılmaktadır.²

İnsanoğlu yaşadığı alanı kendi dünya tasavvuru içinde okumaya çalışarak edindiği somut ve somut olmayan değerleri, gelecek nesillere doğru bir şekilde aktarma gayreti içerisinde olmuştur. Bilhassa toplumun kültür ve sanatı o toplumun yaşam tarzını ve inancını yansıması bakımından oldukça önemlidir. Bu nedenle her toplum, kendi medeniyetinin bir yansıması olan kültür ve sanatını koruyarak kültürel miras bilincini gelecek nesillere aktar-

¹ Sema Orsoy, "İslami Dönem Öncesi Orta Asya Türk Kültürü", Gölçük: Somut Olmayan Kültür Mirası, mlf. Tülin Bozkurt Cengiz (Kocaeli: Gölçük Belediyesi Kültür Yayınları, 2023), 2/79.

² Zülfikar Bayraktar, "Şehircilik ve Kimlik Bağlamında Somut Olmayan Kültürel Mirasın Yeri ve Önemi", *Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 0/27 (Mayıs 2021), 57-58.

ması, o toplumun en önemli amaçlarından biri olmalıdır. Bunun en güzel örneği Osmanlı Dönemi saray nakkaşhaneleridir. Bu nakkaşhanelerde, özellikle kültür ve medeniyetin bir yansıması olan hat, tezhip, çini, minyatür gibi geleneksel sanatlar, usta sanatçılar tarafından öğretilmiş, geliştirilmiş ve gelecek nesillere doğru bir şekilde aktarılması için çalışılmıştır. Söz konusu bu değerler, kültürel mirasın en önemli zenginlikleri arasında olup, aynı zamanda toplumların kimlik tanımlamalarında oldukça önemli bir görevi üstlenmişlerdir. Bugün söz konusu nakkaşhanelerin yerini, şehirlerde bilhassa üniversite ile belediye işbirliğinde açılacak olan kültür evleri alabilir. Bu bağlamda “Kocaeli Üniversitesi Kültür Evi” belediye üniversite işbirliğinde SEKA parkta açılmış olup, Kocaeli halkına, şehre gelen yabancı misafirlere, kültür ve sanatın tanıtılmasına ve şehir turizmine önemli katkılar sunmaktadır. Söz konusu kültür evi köklü bir geçmişe sahip olan ve Türkiye kültürel mirasının en önemli unsurlarından olan geleneksel Türk sanatlarının gelecek nesillere doğru bir şekilde aktarılması, yaşatılması ve korunması bakımından önemli bir görevi yerine getirmektedir. Çünkü toplumlar, kültür ve sanatına bağlı kaldığı ve koruduğu müddetçe kimliklerini korur ve ayakta kalırlar.

Kültürel mirasın korunması ile ilgili yapılan çalışmalardan doğan ve yaygınlık kazanan SOKÜM kavramı; başta sanatsal uygulamalar ve kültürel mekânlar biçiminde tanımlanmakla birlikte toplulukların, grupların ve bireylerin, kültürel miraslarının bir parçası olarak kabul edilmektedir. SOKÜM’e görünürlük ve sürdürülebilirlik kazandırmanın en önemli yolu, onu yaşatarak korumaktan geçer. Dolayısıyla; müze evleri ile kültür evleri, SOKÜM’e sahip çıkmak, kültürel bellek oluşturmak, bu mirası korumak ve aktarmak için oldukça önemli mekanlardır.³

Medeniyetin bir yansıması olan kültür ve sanat; tarihin yanında günceli, somutun yanında soyutu konu edinen, bölgeler ve ülkeler arasında hareketlilik yaratarak turizmi de etkileyen geniş bir etki alanına sahiptir. Ancak turizm denince daha çok deniz turizmi, av turizmi, sağlık turizmi, inanç turizmi, spor turizmi ve kongre turizmi gibi alanlar ön plana çıkmaktadır. Sanat insanlığının yaşamının her alanında olmasına rağmen, ülkelerin turizm destinasyon-

³ Bayraktar, “Şehircilik ve Kimlik Bağlamında Somut Olmayan Kültürel Mirasın Yeri ve Önemi”, 62-63.

larının çoğunluğunda öncelikleri arasında değildir. Sanat turizmini ön plana çıkaran ülkelere yönelik turistik hareketliliğin daha da artacağı özellikle toplumların kendi sanatsal etkinliklerini, sanat değeri olan varlıkların yarattığı çekim ile turistlerin ilgisini yüksek düzeyde çekeceği düşünülmektedir. Sanat ve kültür turizmi, insan odaklı bir kavram olduğu için diğer turizm türlerine göre daha hızlı gelişmektedir. Şehirlerdeki sanat, sanat eserleri, sanatsal aktiviteler ve sanat çalışmalarının olduğu mekânların görülmesi, deneyimlenmesi insanların seyahat etme nedenleri arasına girmesiyle müze ve kültür evlerinin önemi daha da artacaktır. Turistlerin, söz konusu müze ve kültür evlerinde o toplumun kültür ve sanatını tanıma ve uygulama imkânı bulacak olması, in-sanoğlunun seyahat etme nedenlerinde etkili olacaktır.⁴

Dünyada dikkat çeken, başarılı uygulamalar arasında sanatın turizm amaçlı uygulamaları yer almaktadır. Sanat, turizm de her ne kadar yeni bir kavram olarak ortaya çıksa da, farklı toplumların sanat eserlerini görme, inceleme ve merak giderme amacıyla insanlar seyahat etmektedir. Medeniyetin bir yansıması olan sanat eserleri, sanat turizminin özünü oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra şehre gelen misafirler açısından seyahatin temel amacı sanatsal bir aktivitede bulunmak olmasa da tatil deneyimlerine sanatsal faaliyetlerini de dâhil ettikleri bilinmektedir. Şehre gelenlerin kültür ve sanat mekânları haline dönüştürülmüş kültür evlerini ve müzeleri ziyaret ettikleri bilinmektedir. Bu mekânlar, daha işlevsel hale getirilerek hem kültür turizmine ve sanat turizmine hem de kadim bir geçmişe sahip sanatın sürdürülebilirliğine katkı sunan, adeta uygulamalı müze evleri haline dönüşebilmektedir. Ayrıca bu tarz kültür evleri ve buralarda yapılan sanatsal faaliyetler; bir mahallenin, kasabanın, ilçenin, bölgenin veya bir ülkenin fiziksel ve sosyal durumunu da önemli ölçüde etkileyecektir.⁵

1. Kültür Evlerinin Önemi

Kültürel mirasın yaşatıldığı önemli yerlerden biri olan kültür evleri, bir toplumun bireylerine ortak geçmişlerini anlatan, aralarında dayanışma ve

⁴ Gizem Özgürel vd., "Sanat Turizmi Açısından Müze Evler: Zeki Müren Sanat Müzesi Örneği", *Journal Of Social And Humanities Seciences Research* 5/31 (2018), 4727-4741.

⁵ Özgürel vd., "Sanat Turizmi Açısından Müze Evler: Zeki Müren Sanat Müzesi Örneği", 4729-4730.

birlik duygusunu uyandıran önemli yaşam alanlarıdır. Ayrıca evrensel değerlerin yanında gençlere yeni öğrenme ve gelişme fırsatları sunan, insanlara güzel duygular ve sıcak anılar yaşatan, yaratıcılığı ve keşfetme güdüsünü besleyen, dünyaya ve hayata bakışına derinlik katan değerlerin öğretildiği eğitim kurumları olarak ifade edilebilir.⁶ Kültür evleri; geçmiş, bugün ve gelecek arasında kültürel, tarihsel ve sanatsal olarak köprü görevi gören kültürel mirastır.

Ev; insanoğlunun gündelik yaşamını sürdürdüğü, barındığı, yaşamın izlerini taşıyan ve anılarla anlam kazanan mekândır. Evlerin toplum yararına kullanılan mekânlar haline getirilmesiyle şehirlerin sosyokültürel yapısına önemli katkılar sağlanabilmektedir. Müze ve kültür evlerinin; halka açık, toplumun hizmetinde olan, toplum gelişimi için çalışan, insanlığın somut ve SOKÜM'ünü koruyan, tanıtan, öğreten, sürekli ve geçici olarak sergileyen alanlar olarak tanımlanması yerinde olacaktır.

Dünyada iklim değişimi, terör, ekonomik buhranlar, göç ve benzeri sorunlar gün geçtikçe derinleşmektedir. Böyle bir ortamda; ülkeler, kurumlar, oluşumlar ve bireylere düşen sorumluluklar olduğu düşünülerek harekete geçilmelidir. Genel olarak topluma katkı sunulan bir anlayışla, her ölçekte yapılabilecek çok şeyin⁷ olduğunu söylemek yerinde olacaktır. Örneğin bu makalenin de konusunu oluşturan "Kocaeli Üniversitesi Kültür Evi", hem üniversitenin toplumsal katkı ayağını hem de kültürel mirası koruma ve gelecek nesillere taşıması bakımından örnek bir mekandır. Söz konusu kültür evi, kültür ve sanat turizmine katkısının yanı sıra gençlerin ve çocukların sanatsal bir ortamda bir arada vakit geçirmesine, terörden ve kötü alışkanlıklardan uzak kalmasına katkı sağlayacaktır. Bu tarz çalışmaların başarıya ulaşabilmesi için, şehirlerdeki tüm kamu kurum ve kuruluşların destek vermesi ve sahiplenmesi gerekmektedir. Bilhassa bu çalışmalarda, Üniversitelerle işbirliği içerisinde olunmalı, akademik disiplin içerisinde ele alınmalıdır.

⁶ Nazlı Yücel Batmaz vd., "Türkiye'de Somut Kültürel Mirasın Korunması Üzerine Bir Alan Araştırması: Kırıkkale-Delice Örneği", *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi* 4/1 (2021), 97-110.

⁷ Özgürel vd., "Sanat Turizmi Açısından Müze Evler: Zeki Müren Sanat Müzesi Örneği", 4727-4741.

İyi ülkeler endeksi; küresel sorunların üstesinden ancak ortaklaşa gelinebileceği fikrinden yola çıkarak 163 ülkeyi birçok uluslararası araştırmanın sonuçları üzerinden çeşitli alanlarda sağladıkları katkılarına göre sıralamaktadır. Endekse göre; 40 ülkeyi kapsayan *Türkiye’de ve Dünyada Vatandaşlık Raporu 2015* verilerine bakıldığında Türkiye’nin, kültürde 58. sırada yer almakla birlikte spor kulübü, kültürel dernekler ya da boş zamanlarını değerlendirdikleri dernek veya kuruluşlara üye olanların oranı yüzde 6 olup, sıralamada sondan ikinci olarak belirtilmektedir.⁸

Ölçek küçültüldüğünde bireylerin gündelik hayatta ne kadar aktif olduğuna, hangi durumlarda toplumsal hayata katıldığına bakıldığında, toplumsallıktan uzak ve değişikliklere pek alan tanımayan bir yaşam tarzının yaygın olduğu görülmektedir. “Türkiye’deki 34 ilden 13.799 kişiyle yapılan araştırmanın sonuçlarını içeren *Türkiye’yi Anlama Kılavuzu’na* göre; toplumun yüzde 49’u hiçbir zaman sinemaya gitmiyor, yüzde 39’u hiç kitap okumuyor, yüzde 66’sı konser, tiyatro ya da opera gibi herhangi bir etkinliğe katılmamış, yüzde 81’i hiçbir enstrüman çalmıyor, yüzde 47’si hiç dergi okumuyor, yüzde 86’sı hiçbir hobi kursuna gitmediği görülmektedir”.⁹ Araştırma sonucuna göre kültür ve sanat alanında alt sıralarda bulunduğu, bu nedenle her ölçekte yapılacak olan çalışmaların, gelecekte bu sıralamanın değişmesine kuşkusuz katkı sunacaktır. Bir toplumun kültür ve sanat alanında üst sıralarda olması, o toplumun değerlerini ve kimliğini yansıtmakla birlikte, aynı zamanda iletişimini, eğitimi, yaratıcılığını, sosyal ve politik değişimini de destekler. Bu sayede toplumun gelişimine ve refah seviyesinin artmasına da yardımcı olur.

Türkiye’yi Anlama Kılavuzu araştırma sonuçlarına göre; Türkiye’de toplumun kültür ve sanat hayatına katılımı ile yeni bilgi ve deneyimler edinme konusunda sınırlı bir çaba içinde olduğu, bireylerin toplumsal hayata daha aktif biçimde katıldıkları bir ortamı sağlamanın yolunun yapısal değişikliklerden bireysel çabalara kadar uzanan kapsamlı bir seferberliğin zorunlu olduğunu ortaya koymaktadır. Kamudan sivil topluma, kurumlardan bireylere tüm aktörlere önemli roller düşmektedir. Türkiye’de kültür ve sanat alanın-

⁸ Ayça İnce, *Kültür-Sanatta Katılımcı Yaklaşımlar* (İstanbul: İstanbul Kültür Sanat Vakfı, 2017), 10-15.

⁹ İnce, *Kültür-Sanatta Katılımcı Yaklaşımlar*, 11.

daki katılımın mevcut durumdan daha iyi bir yere gelmesi için toplumsal hayata aktif katılan bireylerin sayısını artırmanın önemli bir aşama olacağı düşünülmektedir. Bunun için şehirlerde açılacak kültür evlerinin sayısı artırılması, insanların bu mekânlara kolay bir şekilde ulaşmalarının önündeki engellerin kaldırılarak katılımın teşvik edilmesi gerekmektedir. Özellikle son yıllarda devletin kültür ve sanat alanına yaptığı yatırım ve teşviklerin artarak devam ettiği, bu nedenle bireylerin bu teşviklerden yararlanmak suretiyle kendi sanat atölyelerini açarak istihdama ve ülke ekonomisine katışı sağlamanın yanı sıra Türkiye'nin kültür ve sanatta daha üst sıralara taşınmasına yardımcı olmaları sağlanabilir.

Bu bağlamda, özellikle şehirlerde yerel yönetimler ile üniversiteler arasında yapılacak olan işbirliği ile kültür evlerinin açılması oldukça önemlidir. Çünkü kadim bir geçmişe sahip olan kültür ve sanatın doğru bir şekilde ve akademik disiplin içerisinde öğretilmesi gerekir. Dolayısıyla yerel yönetimler ile üniversiteler arasındaki bu ilişki doğru ve sağlam bir temele oturtulmalıdır. Çalışmada ele alınan "Kocaeli Üniversitesi Kültür Evi" bu işbirliğini ortaya koyan, eşsiz örneklerden biridir. Söz konusu Kültür Evi gerek kuruluş amacı gerek topluma sağladığı katkılar bakımından diğer kültür evlerinden tamamen farklıdır. Kocaeli Üniversitesi Kültür Evi'nde oluşturulan atölyelerde Türk sanatları (hat, tezhip, minyatür, ebru) ve Türk musikisi (ney, bağlama) alanlarında açılan kurslarda uygulamalı ve teorik eğitimler verildiği, kurslarda üretilen eserlerin sürekli olarak sergilendiği bir mekân olarak faaliyet göstermektedir. Ayrıca her ay alanında uzman ve akademisyenler tarafından seminerler düzenlenmektedir. Fakat Türkiye'deki diğer kültür evleri incelendiğinde; daha çok geleneksel Türk evlerini koruma ve yaşatma amaçlı yapılmış, geçmişten izler taşıyan yöresel mimarideki evlerdir. Bunun yanı sıra örneğin Zeki Müren gibi önemli şahsiyetlerin yaşadığı evlerde günümüzde müze veya kültür evi olarak ifade edilmektedir. Bu evlerde sadece o evde yaşamış olan kişinin anısını yaşatmak ve sevenlerinin ziyaret ettiği adeta anı evleri olarak ifade edilebilir. Bu nedenle çalışmada ele alınan kültür evi ile kültür evi olarak ifade edilen diğer evler, hem kuruluş amaçları bakımından hemde işlevleri bakımından birbirinden tamamen farklıdır. "Kocaeli Üniversitesi Kültür Evi" çağdaş müzecilik anlayışıyla adeta bir eğitim kurumu olarak hizmet verirken, diğer kültür evleri geçmişten izler taşıyan edata birer anı evi

olarak hizmet etmektedir. Dolayısıyla; “Kocaeli Üniversitesi Kültür Evi Örneği” adlı bu makale yukarıda belirtilen nedenlerden dolayı; hem bu alanda yapılmış ilk çalışma olması, hemde kültür evleri ile ilgili yapılan diğer çalışmalardan tamamen farklı olması nedeniyle, herhangi bir çalışmaya ve sonuçlarına yer verilmemiştir.

2. Metodoloji

2.1. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada doğrulayıcı doküman analizi gerçekleştirilmiştir. Doküman analizi araştırmanın hedeflerine yönelik verilere ulaşmada dokümanların incelenmesi ile gerçekleşir. Doğrulayıcı doküman analizi ise doğrulanacak bir çalışmanın sonucunu doküman analizinden elde eden verileri kullanarak gerçekleştirmektedir. Bu araştırma modeli için doğrulanacak olan Türkiye’de ve Dünyada Vatandaşlık Raporu 2015 yılında yayınlanmış araştırmanın sonuçları doğrultusunda, Kocaeli Üniversitesi Kültür Evi örnekleminin bilimsel araştırma yöntemi ile örneklem ilişkisine yönelik görüşleri, doğrulayacak olan ise belirtilen ilişki çerçevesinde doküman analizi ile elde edilecek sonuçlarıdır. Dolayısıyla; doğrulayıcı doküman analizi aslında iki ayrı araştırmanın birleştirilmesidir. Bu nedendir ki bir örneklem üzerinden elde edilecek sonuçların okuyucuyu etkileme gücü artmaktadır.

2.2. Kocaeli Üniversitesi Kültür Evi Bulgular

Kocaeli Büyükşehir Belediyesi ile Kocaeli Üniversitesi arasında yapılan protokolle SEKA parkta eski kâğıt fabrikasına ait evlerden biri restore edilip Kocaeli Üniversitesi’ne devredilmiş olup “Kocaeli Üniversitesi Kültür Evi” olarak üniversitenin toplumsal katkı ayağını oluşturmasına imkân yaratılmıştır. Toplumun kalkınmasına katkıda bulunan, eğitim-öğretim ve iletişim kurumu olarak tanımlanan, eğitim işlevinin öne çıkarılması ile halkla bütünleşen kültür evinde, Kocaeli Üniversitesi akademisyenleri tarafından verilen seminer ve bilhassa Türk İslam sanatlarından ebru, hat, tezhip ve minatür gibi sanat kursları ile hem kültürel mirasa sahip çıkılmakta hem de üniversite ile toplum arasında bir bağ kurulmaktadır. 2016 yılında itibaren eğitim-öğretim faaliyetlerine devam edilen Kocaeli Üniversitesi kültür evindeki eğitimlere toplumun her katmanından katılımın olduğu bir merkezdir. Kültür evinde Kocaeli halkına ve Kocaeli Üniversitesi öğrencilerine hizmet verilmektedir.

Özellikle kültür ve sanat alanında uygulamalı ve teorik eğitimlerin verildiği Kocaeli Üniversitesi Kültür Evi, şehrin sosyo-kültürel sürdürülebilirliğinin sağlanabilmesine katkı sunmaktadır. Söz konusu kültür evinde, Türk toplumunun kültür ve medeniyetinin bir yansıması olan Türk İslam sanatları eserleri sergilenmekte ve sanat eğitimleri verilmekte olup, çağdaş müzecilik anlayışıyla faaliyetlerini sürdürmektedir. Ayrıca sanatın toplumlar arası iletişimde en önemli araçlardan biri olduğu düşünüldüğünde, farklı ülkelerden Kocaeli'ne gelen turistlerin yanı sıra, özellikle ERASMUS programıyla Kocaeli'ne gelen öğrencilere ve akademisyenlere Türk toplumunun kültür ve sanatını tanımlarına ve uygulama yapmalarına imkân sağlayan önemli bir merkezdir.

Tarihsel süreçte değerli eşyaların sergilendiği mekânlar olan müzeler, çağdaş müzecilik olarak ifade edilen anlayışın gelişmesi ile birlikte değişikliğe uğramıştır. Çağdaş müzecilik olarak adlandırılan kavram yirminci yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkmış olup, koleksiyonlardan çok bireyin gelişmesi ve toplulukların gereksinimleriyle ilgilenen, toplumun kalkınmasına katkıda bulunan, eğitim-öğretim ve iletişim kurumu olarak tanımlanan, eğitim işlevinin öne çıkarılması ile halkla bütünleşmiş mekânlar olarak ifade edilmektedir.¹⁰ Çağdaş müzecilik anlayışıyla açılan müzelerde kültürel zenginliğin topluma sunulabilmesine olanak sağlayan yeni sunum ve anlatım yöntemleri kullanılmaya başlandıkça müzelere olan ilgi de artmaya başlamıştır. Teşhir alanlarında eserlerin sergilenmesi, görseelliğin niteliğini artırmıştır. Seminerler ve atölye faaliyetleri, izleyiciyi aktif öğrenme sürecine dahil etmiştir. Kültür varlıklarının daha iyi korunması ve ziyaretçiye başarılı şekilde sunulması, müze-toplum ilişkisinin geliştirilmesine, ziyaretçinin müze gezilerinden keyif almasını sağlamıştır.¹¹

Yapılan tanımlama çalışmada ele alınan kültür evini tasvir etmektedir. Ancak çağdaş müzecilik olarak adlandırılan bu yeni müzecilik anlayışıyla hizmet veren kültür evlerinin tanımlanması Türk kültürü bakımından da oldukça önemlidir. Çünkü Türk kültürünün izlerini taşıyan evler; bir taraftan

¹⁰ Zekiye Çıldır Gökaslan, "Müze Dönüştürülen Geleneksel Yapılarda Mekânsal Kalitenin Değerlendirilmesi: Artvin-Hopa Kültür Evi Örneği", *Eksen Dokuz Eylül Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Dergisi* 4/1 (2023), 157-158.

¹¹ Aysun Altunbaş-Çiğdem Özdemir, "Çağdaş Müzecilik Anlayışı ve Ülkemizde Müzeler" <https://teftis.ktb.gov.tr/Eklenti/4655,makale.pdf> (22.01.2024).

Orta Asya'dan getirilen kültürel değerleri taşıırken, diğer taraftan Anadolu'da daha önce yaşamış kültürlerin izlerini taşıyan birer kültürel mirastır. Nitekim Anadolu'daki evlerin kullanım alanları Orta Asya'da kullanılan çadırlarla paralellik göstermektedir. Çadır her ne kadar göçebe yaşam tarzını göre yapılmış bir mimari mekân olsa da yerleşik düzene geçtikten sonra yapılan evlerin oluşmasında oldukça etkili olmuştur.¹²

21. yüzyılda insanların bilgiye daha çabuk ve kolay ulaşmalarının yanı sıra büyük bir bilgi çarpıma ile karşı karşıya kaldıkları görülmektedir. Özellikle toplumların kültür ve sanatı o toplumun ayakta kalmasını sağlayan en önemli unsurlar arasındadır. Bu nedenle Türk toplumunun kültür ve medeniyetini yansıtan Türk İslam sanatları (hat, tezhip, minyatür, ebru, çini vb.) alanlarında bugün birçok yerde kurslar verilmektedir. Ancak bu kurs merkezlerinde söz konusu alanlarda uzman olmayan kişilerin eğitim verdikleri görülmektedir. Bu durum sanatın yavaş yavaş yok olmasına veya insanların bu sanatları hobi olarak görmelerinin yanısıra kadim bir geçmişe sahip olan Türk kültür ve sanatının gelecek nesillere doğru bir şekilde aktarılamamasına neden olacaktır. Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün "Sanatsız kalan bir milletin hayat damarlarından biri kopmuş demektir" sözünden de yola çıkarak gelecekte toplumun sanatsız kalmaması ve kültür seviyesinin artması adına, Kocaeli Üniversitesi Kültür Evi bu doğrultuda atılmış en önemli adımlardan biridir. Bilhassa üniversite ve yerel yönetimler arasında yapılacak olan bu tür işbirlikleriyle toplumun kültür ve sanat bakımından ileri bir düzeye ulaşması sağlanmaktadır.

Kocaeli Büyükşehir Belediyesi ve Kocaeli Üniversitesi arasında yapılan protokolle hizmete açılmış olan kültür evi; özellikle Türk İslam Sanatları (hat, tezhip, minyatür, ebru ve çini) ile Türk Musikisi (ney, bağlama) alanlarında toplumun kültür ve sanatını yansıtan kurslar açılmış olup, uzman ve akademisyenler tarafından eğitimlerin veriliyor olması, kültür evini diğer merkezlerden ayıran en önemli özellikleri arasındadır. Kültür evi, söz konusu kursların yanı sıra Osmanlıca, Arapça ve Farsça gibi kurslar ve seminerlerle özeldir. Kocaeli halkına, genelde Türk toplumunun kültür ve sanat bakımından daha

¹² Yüksel Gögebakan, "Karakteristik Bir Değer Olan Geleneksel Türk Evi'nin Oluşumunu Belirleyen Unsurlar ve Bu Evlerin Genel Özellikleri", *İnönü Üniversitesi Kültür ve Sanat Dergisi* 1/1 (2015), 44.

üst seviyelerde yer almasına katkı sunan adeta bir çağdaş müze olduğu söylenebilir. Ayrıca; “Kocaeli Üniversitesi Kültür Evi” bilhassa örgün eğitim fırsatlarından yararlanamayan, meslek sahibi olmak isteyen bireylerin eğitim gereksinimlerini karşılayarak, eğitimin yaşam boyu devam ettiği algısını güçlendirmektedir. Özellikle söz konusu sanat alanlarında eğitimini başarıyla tamamlayan kursiyerler sanatçı ünvanına sahip olarak istihdama katkı sunmaktadırlar.

Fotoğraf 1 ve 2: Kocaeli Üniversitesi Kültür Evi Dış ve İç Görünümü (Kaynak: Yıldırım Karadeniz).

Fotoğraf 3 ve 4: Gabriele Alessandrini'nin Belgesel Çekimi (Kaynak: Yıldırım Karadeniz).

Fotoğraf 5 ve 6: Eğitim ve Seminer (Kaynak: Yıldırım Karadeniz).

Fotoğraf 7: Anaokulu Öğrencileri İle Ebru Sanatı (Kaynak: Yıldırım Karadeniz).

Fotoğraf 8 ve 9: Seminer (Kaynak: Yıldırım Karadeniz).

Sonuç ve Öneriler

Kültür varlıklarının restore edilip, turizme ve kültüre kazandırılmasına, ayrıca işlevsel hale getirilerek sürdürülebilir koruma sağlanmasına katkı sağlayan kültürel miras unsurlarına en güzel örneklerden birini teşkil eden Kocaeli Üniversitesi Kültür Evi, bünyesinde açılan kurslar ve eğitimlerle katılım ve ziyaretçi sayısını her yıl artırarak devam etmektedir. Kültür evi, Kocaeli ilinin sosyal ve kültürel dokusuna önemli katkı sağlamaktadır. Özellikle üniversite kampüsleri genellikle şehir merkezlerine uzak olduğu için genellikle topluma kapalı ve toplumdan uzak eğitim kurumlarıdır. Üniversiteler; toplumla iç içe, topluma katkı sunan birer eğitim kurumu olarak buldukları kente ve topluma özellikle kültürel ve sanatsal değerler katan kurumlar olmalıdır. Bu nedenle; tüm üniversiteler, “Kocaeli Üniversitesi Kültür Evi” örneğinde olduğu gibi şehir merkezinde herkesin kolayca ulaşabileceği bir konumda; kültür evi, müze evi, sanat evi vb. isimler adı altında birimler açarak hem topluma hem de bulunduğu kentin, bilhassa kültürel ve sanatsal gelişimine katkı sağlayan kurumlar olarak şehirle bütünleşmelidirler. Söz konusu kültür evleri, adeta çağdaş müzecilik anlayışıyla topluma hizmet veren mekanlar olarak yeniden tanımlanmalıdır.

Özellikle her şehirde üniversite olduğu düşünüldüğünde bu tarz işbirlikleriyle tüm kentlerde kültür evleri açılarak topluma katkı sunulmalıdır. Üniversitelerin halktan kopuk, sadece kampüs içerisinde hizmet veren bir kurum olarak değil, aynı zamanda yerel yönetimlerle işbirliği içerisinde; bilhassa kültür ve sanat projeleri yaparak sosyokültürel anlamda şehirlere katkı sun-

maları bir gerekliliktir. Kocaeli Üniversitesi Kültür Evi, hizmete açıldığı 2015 yılından beri çok çeşitli kurs ve seminerler dışında, özellikle yurt dışından üniversiteye kongre ve ziyaret amaçlı gelen akademisyenlerin ziyaret ettiği, Türk kültür ve sanatının tanıtıldığı önemli bir merkez olarak öne çıkmaktadır. Bu doğrultuda eğitim sistemi ile entegre olan Kocaeli Üniversitesi Kültür Evi'nde; çocuk, genç, yetişkin, yerli ve yabancı ziyaretçilere yönelik kurs ve atölye çalışmalarının yanı sıra dezavantajlı gruplar için katılımcı eğitimler düzenlenmektedir.

Kültürel miras kapsamında ele alınan ve yöresel mimari özelliklerini taşıyan evlerin çok azının korunarak bugüne ulaştığı görülmektedir. Asıl işlevini kaybetseler de dönüşen geleneksel yapıların sahip oldukları çeşitli değerlerden dolayı korunmaları işlevsel hale getirilerek toplum yararına kullanılmalıdır. Kadim bir geçmişe sahip olan Türk kültürü ve sanatı, kültürel miras niteliğindeki Kocaeli Üniversitesi Kültür Evi'nde verilen eğitimler ve üretilen eserler yoluyla temsil edilmektedir. Kültür evleri, özellikle farklı sebeplerden olayı örgün eğitimden uzak kalan insanların eğitimine katkı sağlamakla birlikte, aynı zamanda refahına, ruh sağlığına, gelişimine, çevresini korumaya katkı sunmaktadır.¹³

Kocaeli Üniversitesi Kültür Evi, bilhassa kültür ve medeniyetin bir yansıması olan geleneksel sanatların öğretildiği önemli bir mekân olmuştur. Kültür evinin üstlendiği misyon ve gerçekleştirdiği faaliyetlerin diğer üniversiteler için örnek alınabilecek bir model oluşturduğu görülmektedir. Kültür evi, üniversite ile yerel yönetimler arasındaki işbirliğini göstermesi bakımından oldukça önemlidir.

Özellikle Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin bu evi restore ederek üniversiteye tahsis etmesi ve kültür evi olarak kullanılması oldukça önemlidir. Kocaeli Üniversitesi Kültür Evi özellikle şehir merkezinde ve Kocaeli'nin önemli sosyal alanlarının olduğu SEKA parkta yer alması, ulaşımın kolay olması gibi nedenlerle ziyarete gelenlerin ve eğitimlere katılanların sayısı her geçen yıl artarak devam etmektedir. İPSOS araştırma şirketinin 2016'da yaptığı araştırmaya göre, kültür ve sanatta gerilerde olan Türkiye'nin daha üst sıra-

¹³ Gökaslan, "Müze Dönüştürülen Geleneksel Yapılarda Mekânsal Kalitenin Değerlendirilmesi: Artvin-Hopa Kültür Evi Örneği", 165.

lara yükselmesinde etkili olacaktır. Ayrıca; anaokulu, ilkokul, ortaokul ve lise öğrencileri gruplar halinde Kocaeli Üniversitesi Kültür Evi'ne getirilerek kültürel miras belleğinin gelecek nesillere aktarılması hedeflenmektedir. Toplumların ayakta kalması; o toplumun kültür ve sanatının yaşatılmasına, korunmasına ve gelecek nesillere doğru bir şekilde aktarılmasına bağlıdır. Bu nedenle bir toplumun kültür ve sanatı, milli eğitimin en önemli politikalarından biri olmalıdır. Özellikle ilkokuldan itibaren tüm sınıflarda zorunlu ders olarak okutularak kültür ve sanatını bilen nesillerin yetişmesi sağlanmalıdır. Kültür evinde gerçekleştirilecek eğitim etkinliklerin hedeflenen amaca ulaşabilmesi için okul öncesi/ilkokul/ ortaokul/lise ve yükseköğretim öğretim programlarının kültür evi koleksiyonu ile ilişkilendirildiği eğitim paketi hazırlanmalıdır.

Kültür evlerinin daha tanınır ve işlevsel hale gelmesi için; Kültür ve Turizm Bakanlığı ve taşra teşkilatları, kültür evlerinin tanıtımına destek verilebilir. Özellikle turizm şirketlerinin tur programlarına kültür evi ziyareti dâhil edilerek, farklı ülkelerden gelen turistlere Türk kültürü ve sanatı tanıtılmalı, burada üretilen eserlerden satın almaları sağlanarak bireylerin ve şehrin ekonomisine katkı sağlanabilir. Şehirlerde yer alan diğer müzelerle, Milli Eğitim Bakanlığı, sivil toplum kuruluşları ile işbirlikleri geliştirilmesi, uygulamalı eğitim, staj ve ortak çalışmalar yapılması faydalı olacaktır. Kültür evinin tanıtımı amacıyla yerel radyo ve televizyonlarda, kentin belirli noktalarında, ticari birimlerde ve reklam panolarında tanıtımların yapılması tanınırlığını arttıracaktır.

Kaynakça

- Altunbaş, Aysun- Özdemir, Çiğdem. *Çağdaş Müzecilik Anlayışı ve Ülkemizde Müzeler*. (Ankara: 2021), <https://teftis.ktb.gov.tr/Eklenti/4655,makale.pdf?0>
- Karamustafaoğlu, Orhan vd. "Akademik Araştırmalarda Araştırma Yöntemleri ile Örneklem İlişkisi: Doğrulayıcı Doküman Analizi Örneği". *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi* 30 (Nisan 2017), 556-565. <https://doi.org/10.14582/DUZGEF.1803>

- Bayraktar, Zülfikar. "Şehircilik Ve Kimlik Bağlamında Somut Olmayan Kültürel Mirasın Yeri Ve Önemi". *Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 27 (2021), 57-68.
- Çıldır, Zekiye - Eminağaoğlu, Zehra. "Müzeye Dönüştürülen Geleneksel Yapılarda Mekânsal Kalitenin Değerlendirilmesi: Artvin-Hopa Kültür Evi Örneği". *EKSEN Dokuz Eylül Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Dergisi* 4/1 (Haziran 2023), 154-169. <https://doi.org/10.58317/eksen.1286262>
- Gögebakan, Yüksel . "Karakteristik Bir Değer Olan Geleneksel Türk Evi'nin Oluşumunu Belirleyen Unsurlar ve Bu Evlerin Genel Özellikleri". *İnönü Üniversitesi Kültür ve Sanat Dergisi* 1/1 (Haziran 2015): 41-55.
- Orsoy, Sema. "İslami Dönem Öncesi Orta Asya Türk Kültürü". *Gölcük: Somut Olmayan Kültür Mirası*. mlf. Tülin Bozkurt Cengiz. Kocaeli: Gölcük Belediyesi Kültür Yayınları, 2023. 2/79-82.
- Özgürel, Gizem - Baysal, Kadir. "Sanat Turizmi Açısından Müze Evler: Zeki Müren Sanat Müzesi Örneği". *International Journal of Social Humanities Sciences Research (JSHSR)* 5/31 (01 Ocak 2018), 4727-4741. <https://doi.org/10.26450/jshsr.968>
- Çelik, Ayşesu. vd. *Kültür-Sanatta Katılımcı Yaklaşımlar*. İstanbul: İstanbul Kültür Sanat Vakfı, 2018.
- Ünal, Zeynep Gül. *Kültürel Mirasın Korunması*. İstanbul: İsmep Rehber Kitapları, 2014. 1/1, 1-76.